

Aydan Aqil qızı SULTANOVA
Qərbi Kaspi Universiteti
E-mail: aydansultan99@gmail.com

MALİYYƏ NƏZARƏTİ SİSTEMİNDƏ AUDİTİN SƏMƏRƏLİLİYİNİN YÜKSƏLDİLMƏSİ

Xülasə

Audit, bəşəriyyət tarixi qədər qədim bir anlayış və intizamdır. Demək olar ki, terminin müasir mənasında audit və audit fəaliyyətinin yaranması əmək bölgüsü və ixtisaslaşmanın nəticəsidir. Dəqiq tarix söyləmək mümkün olmasa da, ilk audit fəaliyyətinə dair sübutlar qədim yunanların əsərlərində tapılmışdır. Sənaye dövrü və onun gətirdiyi dəyişikliklərlə birlikdə, müasir mənada bildiyimiz kimi, audit fəaliyyətinin sistemli şəkildə icrası ortaya çıxdı. İnsan ehtiyaclarının oxşarlığı, ölkələrin oxşarlığı və artan ölkələrəarası əlaqələr nəticəsində audit fəaliyyəti daha standart və ümumiləşmişdir.

Maliyyə auditini ümumiyyətlə mühasibat uçotunun yaranması ilə inkişaf etmişdir. Belə auditin əsas məqsədi fəaliyyətin (istər özəl, istərsə də ictimai) maliyyə hesabatlarının ümumi qəbul edilmiş mühasibat uçotu prinsiplərinə uyğun təqdim edilib-edilməsinə dair rəyi ifadə etməkdir. Bu baxımdan, maliyyə auditində rəyin ifadə edilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir və zaman keçdikcə daha da standartlaşdırılıb. Maliyyə auditinin əhəmiyyəti xüsusilə sənaye dövrü ilə birlikdə artdı və bir qurumun bütün maraqlı tərəflərinin (səhmdarlar, sahiblər, kreditorlar, borclular və ya vətəndaşlar) gələcəyi üçün qərar qəbul etmə mexanizmlərinə təsir edən çox vacib bir dəyişənə çevrildi. Bu tədqiqatın əsas məqsədi audit, maliyyə audit kontekstinin qısa anlayışları haqqında məlumat verərək maliyyə auditin səmərəliliyinin artırılması strategiyalarını bölüşməkdən ibarətdir. Tədqiqat ümumiyyətlə iki əsas hissədən ibarətdir. Giriş hissəsində mövzu anlayışı ümumi şəkildə, ikinci hissədə mövzu başlığı çərçivəsində araşdırma tamamlanmışdır.

Açar sözlər: audit, maliyyə audit, mühasibat uçotu, səmərəlilik.

UOT: 336

JEL: F-52

DOI: <https://doi.org/10.54414/SRHL2358>

Giriş

Audit bəşəriyyət tarixi qədər qədim bir anlayış və intizamdır. Demək olar ki, audit və audit fəaliyyəti sözün müasir mənasında əmək bölgüsü və ixtisaslaşma nəticəsində inkişaf etməyə başladı. Bu gün bildiyimiz kimi audit fəaliyyətinin sistemli icrası sənaye dövrü və onun gətirdiyi dəyişikliklərlə meydana çıxdı. İnsan ehtiyaclarının ümumiliyi, ölkələrin yaxınlaşması və ölkələr arasında əlaqələrin intensivləşməsi audit fəaliyyətinin əhəmiyyətli transformasiyasına, standartlaşmasına və ümumiləşməsinə səbəb oldu [1, s.178].

“Auditing” termininin latınca “dinləmək” mənasını verən “audire” sözündən götürüldüyü güman edilir. Tarixən o, qədim romalılar tərəfindən səlahiyyətli bir şəxs tərəfindən həyata

keçirilən əməliyyatları yoxlamaq, vəzifələrin ayrılması və əməliyyatların qeydə alınması üçün istifadə edilmişdir. Dövlət auditinə, dövlət sektorunun ictimaiyyət qarşısında hesabatlılığı əsasında baxılır. Dövlət sektoru auditinin məqsədi hökumət siyasətlərinin, proqramlarının və əməliyyatlarının idarə edilməsini, fəaliyyətini və xərclərini müstəqil, obyektiv və qərəzsiz qiymətləndirməkdir [8, p.13].

Audit, təşkilatdan asılı olmayan bir şəxs tərəfindən həyata keçirilən hərtərəfli və qərəzsiz bir təşkilatın yoxlanılmasıdır. Auditin məqsədi təşkilatın resurslardan istifadəsinə dair neytral nəticələrin təmin edilməsidir. Əsas məqsədi həm dövlət, həm də özəl sektorda açıqlığı və hesabatlılığı təşviq etməkdir. Həmçinin həm dövlət, həm də özəl qurumların öz öhdəliklərinə görə məsuliyyət

və hesabat verməsini təmin edən mexanizm kimi çıxış edir [3, s.178]. Audit, təşkilatların hesabatlılıq, açıqlıq, bərabərlik və dürüstlüklə işləməsini təmin edir. Karen və Stephen (2023) iddia edirlər ki, auditin effektivliyi, auditor saxtakarlığını aşkar etmək vəzifəsini öz üzərinə götürdüyü zaman əldə edilir.

Audit şirkətlərdə maliyyə menecmentinin vacib hissəsidir, çünki o, maliyyə hesabatlarında dəqiqliyi, açıqlığı və hesabatlılığı təmin etmək üçün bir vasitə kimi xidmət edir. Fəaliyyətlərin mürəkkəb və müxtəlif olduğu istehsal sektorunda səmərəli audit maliyyə sağlamlığını qorumaq və performans yaxşılaşdırmaq üçün çox vacibdir [10, p.541].

Maliyyə auditi ilk növbədə bir çox müxtəlif növ təşkilatların, xüsusən də ictimai bazarlarda satılan qiymətli kağızlar buraxan şirkətlərin və hüquqi və ya tənzimləyici qanunlara tabe olan özəl və ya qeyri-kommersiya təşkilatlarının mühasibat uçotu təcrübələri və maliyyə hesabatı tələblərinə uyğunluğu ilə əlaqədardır. Maliyyə auditləri təşkilatın hansı maliyyə məlumatlarını qeyd etdiyinə və açıqlamasına, eləcə də təşkilatın məlumatın tam, dəqiq və dolğun olmasını necə təmin etdiyinə diqqət yetirir [9, p.85].

Ümumiyyətlə, maliyyə auditi mühasibat uçotu əməliyyatlarının meydana çıxması ilə yaranmışdır. Bu növ auditin əsas məqsədi müəssisənin (istər özəl, istərsə də ictimai) maliyyə hesabatlarının ümumi qəbul edilmiş mühasibat uçotu prinsiplərinə uyğun təqdim edilib-edilməməsinə dair rəy bildirməkdir. Bu baxımdan maliyyə auditində rəyin ifadə edilməsi kifayət qədər vacibdir və zaman keçdikcə standartlaşdırılıb. Maliyyə auditinin əhəmiyyəti xüsusilə sənaye dövrü ilə birlikdə artdı və bir qurumun bütün maraqlı tərəflərinin (səhmdarlar, sahiblər, kreditorlar, borclular və ya ictimaiyyət üçün vətəndaşlar) gələcəyi üçün qərar qəbul etmə mexanizmlərində son dərəcə vacib dəyişənlərə çevrildi [1, s.179].

Bir çox təşkilatlarda maliyyə auditi həm daxili, həm də xarici audit fəaliyyətlərinin bir hissəsidir, lakin açıq şəkildə satılan şirkətlər və tənzimlənən sənayelərdəki digər təşkilatlar üçün kənar auditorlar tərəfindən həyata keçirilən maliyyə auditlərinə ən çox diqqət yetirilir. Maliyyə idarəetməsi və mühasibat uçotu təcrübələrinin və bu funksiyalar üzərində daxili nəzarətin həyata keçirilməsini, saxlanması və effektiv olmasını təmin etmək

üçün əsas məsuliyyət, auditin daxili audit qrupunun üzvləri və ya təşkilat tərəfindən cəlb edilmiş kənar auditorlar tərəfindən həyata keçirilməsindən asılı olmayaraq təşkilatın üzərinə düşür [7]. Maliyyə auditorları - mühasibat uçotu və maliyyə hesabatını dəstəkləyən sistemləri, texnologiyaları və ya texniki prosedurları yoxlayan IT auditorları da daxil olmaqla - təşkilatın qanuni tələblərə və tətbiq olunan standartlara uyğun olub-olmadığını obyektiv şəkildə müəyyən etməklə birlikdə, zəiflikləri müəyyənləşdirir. Siyahıya alınmış şirkətlər, dövlət orqanları, qeyri-kommersiya təşkilatları və bir çox digər bizneslər üçün maliyyə auditinin bütün aspektləri, o cümlədən IT nəzarəti və əlaqəli proseslərin nəzərdən keçirilməsi qanunvericiliyə və tənzimləmələrə tabedir. Bu tələblərə maliyyə auditlərinin aparılmalı olduğu və audit nəticələrinin təqdim edilməli olduğu tezliyi (məsələn, illik və ya rüblük) və çox vaxt hər bir audit üçün xüsusi vaxt müddəti (məsələn, maliyyə ili) daxildir [6, p.24].

Audit, maliyyə əməliyyatı prosesi ilə paralel olaraq bir sıra mərhələdə həyata keçirilir. Birincisi, adekvat mühasibat təşkilatının, səriştəli mühasibat departamentinin, nəzarətedici heyətin, mühasibat uçotunun qayda və prinsiplərinə uyğun gələn mühasibat uçotunun, sənəd sisteminin olub-olmaması, bu sistemin səmərəli və ahəngdar fəaliyyət göstərən-keçməməsi araşdırılır. Bu, bütün maliyyə əməliyyatlarının uçota alınmasının, bütün mühasibat yazılışlarının təsdiqedicisi sənədlərlə təsdiqlənməsinin və bu əməliyyatların qanunun əhatə dairəsinə daxil olmasının (uyğunluq auditləri) yoxlanılmasını əhatə edir. Üçüncüsü, müdiriyyət tərəfindən tərtib edilən maliyyə hesabatlarının və statistik məlumatların bu mühasibat uçotu sistemində olan sənədlərə və digər məlumatlara əsaslanıb-əsaslanmadığını və onlara uyğun tərzdə tərtib edilib-edilmədiyini yoxlayır [2, s. 4].

Rəhbərlik maliyyə hesabatlarının hazırlanmasına cavabdehdir. Bütövlükdə maliyyə hesabatlarının saxtakarlıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərdən azad olduğuna və müəssisənin maliyyə vəziyyətini müvafiq mühasibat uçotu standartlarına (BMHS, BSTA-lar və s.[11]) uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlərdə ədalətli təqdim etməsinə əsaslı əminliyə əsaslanan rəy vermək auditorun məsuliyyətidir. Bir çox audit standartlarında auditin necə aparılmasına və əldə ediləcək əminlik səviyyəsinə dair aydın qaydalar

və təlimatlar çərçivəsi verilmişdir. Auditorlar müvafiq audit standartlarına uyğun olaraq audit rəyini dəstəkləmək üçün kifayət qədər və müvafiq sübut əldə etmək üçün auditin planlaşdırılmasına və həyata keçirilməsinə cavabdehirlər. Auditor maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli təhriflərin olub-olmadığını müəyyən edərkən və aşkar edilmiş təhrifləri qiymətləndirərkən bir sıra amilləri nəzərə almalıdır. Bütün maliyyə hesabatlarında toplanmış sübutlara əsaslanaraq rəy formalaşdırmaq üçün öz bacarıq və təcrübəsindən istifadə edərək mühasibin peşəkar təcrübəsi tələb olunur [12].

Maliyyə auditin səmərəliliyi

Səmərəlilik məsrəf və məhsul arasındakı əlaqənin qiymətləndirilməsidir. Səmərəlilik nisbi anlayışdır. Bir üsul, alət və ya proqram digərindən daha çox və ya daha az effektivdir? Bu o deməkdir ki, səmərəliliyin yoxlanılması üçün bir növ müqayisəyə ehtiyac var. Səmərəliliyə yönəlmiş audit, həmçinin bu proseslərdə və ya onların həyata keçirilməsində çatışmazlıqları aşkar etmək üçün xərclərdən nəticəyə aparan prosesləri yoxlaya bilər. Beləliklə, səmərəliliyin özünü qiymətləndirməkdənsə, proseslərin nə üçün səmərəli olmasının səbəblərini daha yaxşı başa düşmək ola bilər [4, p.521].

Auditin səmərəliliyi, istifadə olunan resurslardan optimal və ya qənaətbəxş şəkildə istifadə edilib-edilməməsi və ya eyni və ya oxşar məhsul üçün daha az resursdan istifadə edilib-edilməməsi ilə əlaqədardır. Maliyyə hesabatlarının düzgünlüyünü və etibarlılığını təmin etməkdə maliyyə auditinin effektivliyini qiymətləndirmək olmaz. Müasir mürəkkəb və sürətlə dəyişən biznes mühitində maliyyə auditinin əhəmiyyəti heç vaxt bu qədər böyük olmamışdır. Ticarət qloballaşdıqca, investorlar, kreditorlar və digər maraqlı tərəflər maliyyə hesabatlarında şəffaflıq və hesabatlılığı getdikcə daha çox tələb edirlər. Maliyyə auditləri təqdim olunan maliyyə məlumatlarının düzgün, etibarlı və müvafiq qanun və qaydalara uyğun olmasına təminat səviyyəsini təmin etməklə, maraqlı tərəflərə investisiyaları və ya digər işgüzar münasibətləri haqqında əsaslandırılmış qərarlar qəbul etməyə imkan verir.

Auditin effektivliyi bir sıra əsas elementlərdən, o cümlədən mühasibin müstəqilliyindən və obyektivliyindən, tətbiq edilən audit prosedurlarının və üsullarının uyğunluğundan, audit qrupunun səriş-

təsindən və təcrübəsindən asılıdır. Auditin qərəzsiz və ya təsirsiz aparılmasını təmin etmək üçün auditor faktiki olaraq yoxlanılan müəssisədən müstəqil olmalıdır. İstifadə olunan prosedur və üsullar maliyyə hesabatlarında hər hansı əhəmiyyətli təhrif və ya pozuntu aşkar etmək üçün kifayət olmalıdır və audit qrupu audit peşəkar təlimatlara uyğun aparmaq üçün lazımi bacarıq və təcrübəyə malik olunması mütləqdir.

Maliyyə auditinin səmərəliliyi resurslardan ən yaxşı şəkildə istifadə etməklə audit prosesinin məqsədlərinə nail olmasının effektivliyi və dəqiqliyinə aiddir. Effektiv maliyyə auditləri minimum xərc və pozuntu ilə təşkilatın maliyyə sağlamlığı və uyğunluğu haqqında etibarlı və vaxtında məlumat verənlərdir [5, p.56]. Aşağıdakı kimi maliyyə auditinin effektivliyinə kömək edən bir sıra əsas strategiyalar mövcuddur:

1. Riskə əsaslanan yanaşma - Auditin diqqətini maliyyə hesabatlarına və biznesə ən çox təsir edən yüksək riskli sahələrə yönəltmək üçün hərtərəfli risk qiymətləndirməsini həyata keçirin. Audit resurslarından səmərəli istifadəni təmin etmək üçün resursları risk səviyyəsinə əsasən bölüşdürün.

2. Texnologiyadan istifadə - Audit idarəetmə proqram təminatı və məlumatların təhlili alətlərini tətbiq etməklə məlumatların daxil edilməsi, uzlaşma və təhlil kimi gündəlik tapşırıqları avtomatlaşdırın. Süni intellekt (AI) və maşın öyrənməsindən (ML) istifadə edərək, maliyyə məlumatlarında nümunələri, anomaliyaları və potensial riskləri tez müəyyənə bilərsiniz.

3. Prosesləri və prosedurları standartlaşdırmaq - Standartlaşdırılmış audit metodologiyaları, yoxlama siyahıları və şablonlar hazırlamaqla auditlər arasında ardıcılıq təmin edin. İş axınlarını və siyasətləri sənədləşdirməklə audit proseslərini sadələşdirin və xətlərin baş vermə ehtimalını azaldın.

4. Ünsiyyət və əməkdaşlığı təkmilləşdirin - Gözləntiləri aydınlaşdırmaq və problemləri tez həll etmək üçün audit qrupları, rəhbərlik və maraqlı tərəflər arasında açıq ünsiyyəti təşviq edin. Sənədləri paylaşmaq, auditin gedişatını izləmək və real vaxt rejimində ünsiyyəti asanlaşdırmaq üçün əməkdaşlıq platformalarından və alətlərdən istifadə edin.

5. Davamlı təlim və inkişaf - Audit qrupunu yeni audit standartları, qanunvericilik və texnologiya inkişafı ilə bağlı mütəmadi olaraq yeniləyin.

Məlumat analitikası, IT sistemlərinin auditı və yeni audit metodologiyaları üzrə bacarıqları inkişaf etdirməklə auditin səmərəliliyini və effektivliyini artırın.

6. Resursların bölüşdürülməsini optimallaşdırın - Audit sahələrinin mürəkkəbliyinə və kritikliyinə əsaslanaraq, audit resurslarını ayırın. Xüsusi və ya mürəkkəb audit sahələri üçün daxili və xarici auditorların və ya mütəxəssislərin qarışığından istifadə etməyi nəzərdən keçirin.

7. Performansı izləyin və qiymətləndirin - Auditin səmərəliliyini və effektivliyini ölçmək üçün Əsas Performans Göstəricilərini (KPI) yaradın.

8. Nümunələrə audit dövrünün vaxtı, tamamlanma dərəcələri və tapıntıların həlli üçün vaxt daxildir. Təkmilləşdirmə imkanlarını və qabaqcıl təcrübələrin müəyyən edilməsini, mütəmadi olaraq audit proseslərinin nəzərdən keçirilməsini və auditini həyata keçirin.

8. Tənzimləmə dəyişikliklərindən xəbərdar olun - Audit standartlarında, qaydalarda və sənaye təcrübələrində dəyişikliklərdən xəbərdar olmaq. Cəzaların qarşısını almaq və auditin dürüstlüyünü qorumaq üçün auditlərin mövcud normativ tələblərə uyğun olması təmin edilməlidir.

Bu strategiyaların həyata keçirilməsi firmalara auditin səmərəliliyini artırmağa, maya dəyərini aşağı salmağa, audit keyfiyyətini yaxşılaşdırmağa və vaxtında, etibarlı audit hesabatları vasitəsilə maraqlı tərəflərə daha çox dəyər təqdim etməyə imkan verəcək.

Nəticə

Audit anlayışı deyildikdə, ağıla maliyyə auditı gəlsə də, bu gün audit çox əhatəli və müxtəlif sahələrə yayılmışdır. Beləliklə audit və ya ən çox istifadə edilən maliyyə auditı, təşkilatın maliyyə sənədlərinin rəsmi yoxlanılmasıdır. Çalışmada da göründüyü kimi auditin əsas məqsədi qurumun maliyyə hesabatlarının düzgün və normativ təlimatlara uyğun olmasını, qanun və qaydalara uyğun olmasını təmin etməkdir. Bundan əlavə, audit investorlara, kreditrlərə, ictimaiyyətə və digər maraqlı tərəflərə quruma və qurumun bütövlüyünə müvafiq etimad səviyyəsini təmin etməlidir. Maliyyə auditı, mahiyyətə, maliyyə hesabatlarının və əməliyyatlarının düzgünlüyünün, uçot siyasətinin tətbiq olunma dərəcəsinin və maliyyə hesabatı çərçivəsinə nə dərəcədə uyğunluğunun yoxlanılmasını nəzərdə tutan mühasibat auditidir. Buna baxmayaraq, deyə bilərik ki, maliyyə auditı hələ

də bütün dünyada ən geniş yayılmış audit formasıdır, onların institusional struktur baxımından yüksək təşkili və hələ də standartlara diqqət yetirilməsidir.

Audit zamanı toplanmış məlumat, bilik və sübutlar, habelə aşkar edilmiş səhvlər, qeyri-qanunilik və qəsdən pozuntular auditorların rəyinin və hesabatının əsasını təşkil edir. Bu kontekstdə audit təkcə sübutların toplanması üzrə statik fəaliyyət deyil, həm də peşəkar mühakimə əsasında tərcüməni, biznes proseslərinin təkmilləşdirilməsini və tapşırıqların avtomatlaşdırılmasını əhatə edən dinamik və hərtərəfli fəaliyyətdir.

Maliyyə auditlərinin nə qədər səmərəli olduğunu ölçməyin bir çox yolu var, məsələn: onların nə qədər başa gəlməsi, nə qədər vaxt aparması və nə qədər nəticə və tövsiyələr verməsi. Daha səmərəli audit adətən daha az xərclər, auditı başa çatdırmaq üçün daha qısa vaxt və daha az sayda tapıntı və tövsiyələrlə nəticələnəcək.

Nəticə etibarilə, maliyyə auditinin səmərəliliyi onun müvəffəqiyyəti və effektivliyi üçün çox vacibdir. Auditlərin bacarıqlı və təcrübəli komandalar tərəfindən aparılmasına əmin olmaq, texnologiyadan istifadə etməklə və risk sahələrinə diqqət yetirməklə, təşkilatlar xərcləri və vaxtı minimuma endirməklə yanaşı, auditin faydalarını maksimum dərəcədə artırmaqla biləcəklər.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Ahmet Taner, Murat İNCE, Hakan Uzun. Mali denetimde denetim görüşü ve sonuçları, Kamu yönetiminde denetim ve hesap verebilirlik kavram, teori ve uygulamalar, Publisher: Adalet Yayınevi (pp.175-205)
2. Doğan BAYAR, Mali Denetim Nedir? Maliye Dergisi y Sayı 155 y Temmuz-Aralık, Sayıstay 4. Daire Başkanı/ 2008
3. Murat İNCE, Ahmet Taner. Mali denetimde denetim görüşü ve sonuçları. Kitapta: kamu yönetiminde denetim ve hesap verebilirlik kavram, teori ve uygulamalar (s.175-205)Yayımcı: Adalet Yayınevi 2022
4. Agbejule A.& Jokipii A. (2009). Strategy, control activities, monitoring and effectiveness. Managerial Auditing Journal, 24 (6) 500–522.
5. BOYNTON, C.; William C. And JOHN-SON, N. Raymond, (2006). Assurance and the Integrity of Financial Reporting (8th ed.). John Wiley & Son, Inc., New York.

6. Chambers A, Rand G. The operational auditing handbook: auditing business and it processes. West Sussex (UK): John Wiley & Sons; 2010.
7. DESKERA (2022). The Financial Audit Process: How to Perfect It. <https://www.deskera.com/blog/how-to-perfect-your-financial-auditprocess/#:~:text=The%20financial%20audit%20process%20involves,controls%2C%20testing%2C%20and%20reporting>
8. FELIX, Lessambo, (2018). “Overview, History, and Overall Objectives of Auditing”. In Auditing, Assurance Services, and Forensics (pp.3-16), Palgrave Macmillan, London, United Kingdom
9. Gantz, Stephen D.. (2014). The Basics of IT Audit || Types of Audits. , (), 83–104.
10. MORTURA, Laura-Alexandra (2018). “Amendments to the Audit Report for the Review of International Standards on Auditing”. “Ovidius” University Annals, Economic Sciences Series Volume XVII, Issue 1 /2017, 539-544.
11. IAASB (2016). International Standard on Auditing 700 (Revised) Forming an Opinion and Reporting on Financial Statements. https://www.ifac.org/system/files/publications/files/ISA-700-Revised_8.pdf, (12.03.2022).
12. PWC (PricewaterhouseCoopers), (2007). Understanding a Financial Statement Audit. <https://www.pwc.com/im/en/services/Assurance/pwc-understanding-financial-statement-audit.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.02.2022).

Aydan Agil SULTANOVA

E-mail:aydansultan99@gmail.com

Western Caspian University

IMPROVEMENT OF AUDIT EFFICIENCY IN THE FINANCIAL CONTROL SYSTEM

Summary

Auditing is a concept and discipline as old as human history. It can be said that the emergence of auditing and auditing activities in the modern sense of the term is the result of the division of labor and specialization. Although it is impossible to say the exact date, evidence of the first auditing activities is found in the works of the ancient Greeks. With the industrial era and the changes it brought, the systematic implementation of auditing activities as we know them in the modern sense emerged. As a result of the similarity of human needs, the similarity of countries and the increasing international relations, auditing activities have become more standardized and generalized.

Financial auditing generally developed with the emergence of accounting. The main purpose of such an audit is to express an opinion on whether the financial statements of an entity (whether private or public) are presented in accordance with generally accepted accounting principles. In this regard, the expression of an opinion in financial auditing is of great importance and has become more standardized over time. The importance of financial audit has increased especially with the industrial era and has become a very important variable that affects the decision-making mechanisms for the future of all stakeholders of an institution (shareholders, owners, creditors, debtors or citizens). The main objective of this study is to share strategies to increase the effectiveness of financial audit by providing information about the brief concepts of audit, financial audit context. The study generally consists of two main parts. In the introduction, the subject concept is generally presented, and in the second part, the research is completed within the scope of the subject title.

Keywords: audit, financial audit, accounting, efficiency

Айдан Агиль СУЛТАНОВА
Западно-Каспийский университет
E-mail: aydansultan99@gmail.com

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ АУДИТА В СИСТЕМЕ ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ

Резюме

Аудит — это концепция и дисциплина, которые так же стары, как и история человечества. Можно сказать, что возникновение аудита и аудиторской деятельности в современном понимании этого термина является результатом разделения труда и специализации. Хотя точную дату назвать невозможно, свидетельства о первой аудиторской деятельности встречаются в трудах древних греков. С наступлением индустриальной эпохи и вызванными ею изменениями возникла систематическая реализация аудиторской деятельности, какой мы ее знаем в современном понимании. В результате схожести человеческих потребностей, схожести стран и растущих международных отношений аудиторская деятельность стала более стандартизированной и обобщенной.

Финансовый аудит в целом развивался с появлением бухгалтерского учета. Основной целью такого аудита является выражение мнения о том, представлена ли финансовая отчетность субъекта (будь то частная или государственная) в соответствии с общепринятыми принципами бухгалтерского учета. В этой связи выражение мнения в финансовом аудите имеет большое значение и со временем стало более стандартизированным. Важность финансового аудита особенно возросла с наступлением индустриальной эпохи и стала очень важной переменной, которая влияет на механизмы принятия решений для будущего всех заинтересованных сторон учреждения (акционеров, владельцев, кредиторов, должников или граждан). Основная цель данного исследования — поделиться стратегиями повышения эффективности финансового аудита путем предоставления информации о кратких концепциях аудита, контексте финансового аудита. Исследование обычно состоит из двух основных частей. Во введении в целом представлена концепция предмета, а во второй части исследование завершается в рамках названия предмета.

Ключевые слова: аудит, финансовый аудит, бухгалтерский учет, эффективность